

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto

Lisäselvitys

Lainsäädäntöneuvos Jukka Siro

25.11.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lisäselvitys

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lisäselvitystä liittyen hallituksen esitykseen suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 133/2021 vp).

Lisäselvitystä on pyydetty ehdotuksesta muuttaa turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (1121/1999) 5 §:n 3 momenttia.

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä esittämään lisäselvityksessä mahdollisia vaihtoehtoisia säädösmuotoiluja sitä mahdollisuutta varten, että lakivaliokunta päätyisi momenttia koskevassa harkinnassaan toiseen lopputulokseen kuin siihen, mitä hallituksen esityksessä ehdotetaan. Lisäksi lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä esittämään kutakin vaihtoehtoa puoltavat perustelut.

Lakivaliokunta on pyytänyt ottamaan lisäselvityksessä huomioon vaihtoehdot, jotka ovat olleet esillä valiokunnassa käydyssä keskustelussa.

Oikeusministeriö toimittaa selvityksensä kunnioittaen seuraavassa. Oikeusministeriö toistaa kuitenkin kantansa olevan, että turvatarkastuksista

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

tuomioistuimissa annetun lain 5 §:n 3 momentti tulee säätää sellaiseksi kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan.

Vaihtoehto 1: Hallituksen esitys

Turvataarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 5 §:n 3 momentti

Turvataarkastajalla on myös oikeus 1 momentissa säädetyin tavoin tarkastaa henkilö, joka haluaa katsoa tuomioistuimissa kuva- ja äänitallennetta, ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole **kuva- ja äänitallennetta katsoessaan** mukanaan kuvan tallentamiseen soveltuvaa välinettä, jos on perusteltua aiheita epäillä, että henkilö tallentaisi oikeudettomasti kuvaa kuva- ja äänitallenteesta. Turvataarkastajalla on samoin edellytyksin oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty kuvan tallentamiseen soveltuva väline **kuva- ja äänitallenteen katsomisen ajaksi**.

Olisi perusteltua, että oikeudenkäynnin tosiasiallista julkisuutta rajoitettaisiin mahdollisimman vähän. Kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden poikkeukseton pois ottaminen johtaisi siihen, että kuva- ja äänitallenteiden oikeutettu ja perusteltu katselu vaikeutuisi. Silloin toimittajat ja avustajat joutuisivat tekemään työtään ilman kännyköitään, tablettejaan ja tietokoneitaan, joilla kaikilla voidaan nykyään yleisesti tallentaa kuvaa. Sen vuoksi kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden poikkeukseton pois ottaminen voisi kaventaa oikeudenkäynnin tosiasiallista julkisuutta ja heikentää valitusten laatua.

Perusteltu aihe epäillä, että henkilö tallentaisi oikeudettomasti kuvaa kuva- ja äänitallenteesta, edellyttäisi tapauskohtaista harkintaa, jossa merkitystä olisi etenkin sillä perusteella, jonka katsoja ilmoittaa syyksi ottaa kuvan tallentamiseen soveltuva väline mukaan katsomistilaisuuteen.

Vaihtoehto 2: Kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden poikkeukseton pois ottaminen

Turvataarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 5 §:n 3 momentti

Turvataarkastajalla on myös oikeus 1 momentissa säädetyin tavoin tarkastaa henkilö, joka haluaa katsoa tuomioistuinmessä kuva- ja äänitallennetta, ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole **kuva- ja äänitallennetta katsoessaan** mukanaan kuvan tallentamiseen soveltuvaa välinettä, ~~jos on perusteltua aihetta epäillä, että henkilö tallentaisi oikeudettomasti kuvaa kuva- ja äänitallenteesta.~~ Turvataarkastajalla on samoin edellytyksin oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty kuvan tallentamiseen soveltuva väline **kuva- ja äänitallenteen katsomisen ajaksi.**

Jos kuva- ja äänitallennetta katsoa haluavat säännönmukaisesti tarkastet-
tisiin ja heiltä otettaisiin pois kuvan tallentamiseen soveltuvat välineet,
kuva- ja äänitallenteilla esiintyvien henkilöiden yksityisyyden ja henkilötietojen suoja parantuisivat. Momentti olisi tällaisena myös yksiselitteinen ja siksi turvataarkastuksessa helposti sovellettava.

Tällainen sääntely rajoittaisi jossain määrin oikeudenkäyntien tosiasiallista julkisuutta. Toisaalta tallenteella esiintyvien yksityisyyden ja henkilötietojen suoja ovat oikeudenkäynnin julkisuuden tavoin perustuslaissa turvattuja oikeuksia. Turvataarkastuksen ja kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden pois ottamisen merkitys näiden oikeuksien toteutumisessa olisi suuri, mutta vaikutus oikeudenkäynnin julkisuuteen suhteellisen pieni. Näin olisi jo siitäkin syystä, että kysymys olisi ainoastaan siitä, mitä tavaroita kuva- ja äänitallenteen katsojalla voi olla mukanaan katsomisen aikana.

Haittaa, jonka kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden pois ottaminen tallenteen katsomisen ajaksi aiheuttaisi oikeudenkäynnin julkisuudelle, vähentäisi olennaisesti se, että asianosaisilla säilyisi oikeus katsoa tallennetta. Heillä olisi myös oikeus saada tieto kuva- ja äänitallenteen äänestä

esimerkiksi tilaamalla siitä kopio, mikä vastaisi nykytilaa. Sama koskisi yleisöä, jos kuva- ja äänitallenne ei olisi salassa pidettävä.

Vaihtoehto 3: Poikkeus perustellusta syytä

Turvataarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 5 §:n 3 momentti

Turvataarkastajalla on myös oikeus 1 momentissa säädetyin tavoin tarkastaa henkilö, joka haluaa katsoa tuomioistuimessa kuva- ja äänitallennetta, ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole **kuva- ja äänitallennetta katsoessaan** mukanaan kuvan tallentamiseen soveltuvaa välinettä, **jollei tällaisen välineen mukana pitämiseen ole perusteltua syytä** ~~jos on perusteltua aihetta epäillä, että henkilö tallentaisi oikeudettomasti kuvaa kuva- ja äänitallenteesta.~~ Turvataarkastajalla on samoin edellytyksin oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty kuvan tallentamiseen soveltuva väline **kuva- ja äänitallenteen katsomisen ajaksi.**

Kolmas vaihtoehto olisi, että lähtökohtaisesti kaikille kuva- ja äänitallenteita katsoa haluaville tehtäisiin turvataarkastus ja heiltä otettaisiin pois kuvan tallentamiseen soveltuvat välineet. Henkilö voisi kuitenkin esittää perustellun syyn, jolloin turvataarkastusta ei tehtäisi, eikä näitä välineitä otettaisi häneltä pois.

Tällainen sääntely olisi joustavaa ja edistäisi oikeudenkäynnin julkisuuden tosiasiallista toteutumista paremmin kuin ehdoton kieltä pitää kuvan tallentamiseen soveltuvia välineitä hallussa kuva- ja äänitallenteen katsomisen aikana. Näin myös otettaisiin asianmukaisesti huomioon kuva- ja äänitallenteella esiintyvien henkilöiden yksityisyyden suoja. Lisäksi tällainen sääntely olisi yksiselitteistä ja siksi turvataarkastuksessa helposti sovellettavaa.

Perustellun syyn arviointi edellyttäisi tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi sen asian asianosaisilla, jonka käsittelyssä kysymyksessä oleva

kuva- ja äänitallenne on tehty, voisi usein olla perusteltu syy katsoa tallennetta kuvan tallentamiseen soveltuvien välineiden kanssa, koska se voisi edesauttaa laadukkaan muutoksenhakemuksen laatimista. Perustellun syyn käsilläoloa arvioitaessa tulisi myös ottaa huomioon vapaiden tiedotusvälineiden toimintaedellytykset ja merkitys oikeudenkäynnin julkisuuden toteutumisen kannalta demokraattisessa oikeusvaltiossa.